

INFORMATION OM STIVKRAMPE

(*Clostridium tetani*)

Udarbejdet af: Else Jensen og Helene Moar

Formål

Formålet med denne vejledning er at informere om stivkrampe, særligt for uvaccinerede personer. Vejledningen består af en kort version; ”Den akutte situation på sygehuset”, som er vigtig viden, hvis du eller en pårørende får et sår, der skal behandles på skadestuen samt en længere version, som vi anbefaler, at du læser og sætter dig godt ind i. Du kan evt. klippe den korte version ud og lægge i din pung sammen med dit sygesikringskort.

Nedenstående lægger sig op ad Statens Serum Institut (SSI) anbefalinger, men vi anbefaler man indgår i en dialog med lægen, hvis man ikke ønsker en vaccine.

Den akutte situation på sygehuset

- Lad såret bløde et par minutter og rens det for snavs (se afsnittet om sårpleje).
- SSI's anbefaling for uvaccinerede: Ved stivkrampesuspekt sår gives immunglobulin og vaccine mod stivkrampe.
- En stivkramp vaccine uden immunglobulin har ingen effekt for uvaccinerede.
- (Drøft med lægen, om du kan nøjes med sårrens og evt. immunglobulin).
- Ret til informeret samtykke (Sundhedsloven §15 – fyldestgørende information om alternativer, bivirkninger, bed evt. om at se indlægsseddel).

Om stivkrampe – *Clostridium tetani*¹

- Stivkrampe/*Clostridium tetani* er en bakterie, som lever i jord og dyreafføring (f.eks. gødning).

- Det er en anaerob bakterie, dvs. at den lever under iltfattige forhold. Hvis såret har blødt og fået luft, er der lav risiko for stivkrampe.
- Det er en meget sjælden sygdom; 0-2 tilfælde årligt.²
- Inkubationstiden (smitte > symptomer) er normalt 3-21 dage.^{3,4}
- Risikoen er størst ved dybe, forurenede sår (bid, jord, torne) og sår med dødt væv (brandsår, koldbrand).
- Symptomer opstår, når bakteriens sporer kan spire i det iltfattige miljø og dermed frigive nervegift (tetanospasmin) i blodbanen, hvilket resulterer i muskelspasmer (oftest i ansigtet) og synkebesvær. Spasmerne kan brede sig til maveregionen, arme og ben og ses ved stive kropsmuskler og tendens til bagoverbøjning af hovedet og svaj i ryggen. Hvis man har nogle af disse symptomer, skal man straks søge læge.
- Ved symptomer kan såret podes for stivkramp bakterien (sendes til SSI, svartid 1-2 dage).

Sårpleje (generelt for at undgå infektioner)⁵

- Fjern skidt og lad såret bløde et par minutter. Når et sår har blødt er det blevet iltet af blodet og dermed har stivkramp bakterien dårligere levevilkår.
- Rens flere gange dagligt med vand (gerne med tryk f.eks. bruser/kande), saltvand og evt. kolloidalt sølv, men ikke sæbe eller brintoverilte (brintoverilte dræber celler og giver dødt væv, som stivkramp bakterien kan leve i).
- Tildæk evt. med plaster eller bandage.

- Vær opmærksom på infektion, som viser sig ved rødme, varme, hævelse, pus, smerte, nedsat bevægelighed, evt. feber (rødme, hævelse og ømhed er normalt ved sårheling, så hold øje med, at det ikke forværres, men aftager over tid) OBS! ikke samme som stivkrampesymptomer – se ovenfor.
- Vær særligt opmærksom på symptomer på begyndende blodforgiftning – rød stribe der løber fra såret. Søg læge ved mistanke om blodforgiftning.
- C-vitamin anses som effektivt i ifm. infektion og mod stivkrampe.⁶

Forebyggelse af stivkrampe

- For uvaccinerede anbefaler SSI: Humant Tetanus Immunglobulin (HTIg) (antistof) inden for 72 timer (beskytter 3-4 uger) og en vaccine mod stivkrampe (Di-Te vaccine/Di-Te-Ki booster/DiTeKiPolHib).
- Til uvaccinerede har en stivkramp vaccine ingen effekt uden immunglobulin, da det tager ca. 20 dage for kroppen at danne antistof⁷, samt tilstrækkeligt antistof først dannes efter 3. vaccine.

Behandling af stivkrampe

- Behandling på intensiv med antibiotika og antitoxin, evt. muskelafslappende mod kramper.
- De lette og lokale tilfælde overstås på en uges tid og går i sig selv uden senfølger. Forløbet af sygdommen afhænger af patientens alder, ernæringstilstand og hudlæsionens art og størrelse. I de svære tilfælde kan sygdommen vare måneder og have en høj dødelighed trods behandling.

RETTIGHEDER OG LOVE:

Følgende er fra Sundhedsloven⁸

- Vaccination er et tilbud og ikke tvang.
- Sundhedsvæsenet skal sikre respekt for det enkelte menneske f.eks. ift. valgfrihed, let adgang til information jf. §2.
- Ingen behandling må indledes eller fortsættes uden patientens informerede samtykke (forældrenes accept) §15-16.

- Behandling uden samtykke er muligt, hvis lægen vurderer, at der er tale om en livredende behandling eller for at opnå bedre resultat af behandling jf. §19. Kan dermed tilsidesætte §15.
- Mindreårige (fyldt 15 år) kan selv give informeret samtykke til behandling, dog skal forældre inddrages i beslutningen jf. §17.
- Ved tvangsvaccination skal lægen lave en indberetning om indgreb i selvbestemmelseretten til regionsrådet og de centrale sundhedsmyndigheder jf. §27.

Følgende er fra Serviceloven⁹

- Hvis en læge kræver, at et barn under 15 år skal vaccineres pga. et stivkrampesuspekt sår, skal denne kontakte Børne- og Ungeudvalget. De skal godkende, at der er tale om en livstruende sygdom eller mulighed for varigt nedsat funktionsevne uden vaccinationen jf. §63.

1. vaccineinfo.dk/artikler/2016/sar-og-bid-forebyggelse-af-infektion-og-stivkrampe (Astrid Bradtberg: ”Sår og bid. Forebyggelse af infektion og stivkrampe.”)
2. ssi.dk/sygdomme-beredskab-og-forskning/sygdomsleksikon/s/stivkrampe
3. ssi.dk/sygdomme-beredskab-og-forskning/sygdomsleksikon/s/stivkrampe
4. Vera Elisabeth Crone, Dennis Back Holmgaard, Büilent Uslu, Finn Østergård Bærentzen & Lothar Wiese. ”Forebyggelse og behandling af stivkrampe”. Ugeskriftet for Læger 2019.
5. cfkr.dk/images/file/KR_rens_final_210111.pdf (Center for Kliniske Retningslinjer. ”Klinisk retningslinje for rensning af akutte og kroniske sår: Sæbe, skyllevæsker og skylletryk.”)
6. youtube.com/watch?v=SIcz4wpVUZl
7. ssi.dk/produkter-og-tydelser/diagnostik/diagnostisk-haandbog/c/2052
8. retsinformation.dk/eli/1ta/2019/903
9. retsinformation.dk/eli/1ta/2019/798

Bliv medlem af VaccinationsForum og få rådgivning om alt inden for vacciner, vaccinationsskader og de sygdomme, der vaccineres imod.
vaccinationsforum.dk/indmeldelse

VaccinationsForum

I tvivl om vaccinen? – din vej til et informeret valg

